

UDK:321:124.5(575.1)

Ravshanjon OMONOV,
O'zMU dotsenti v.b, PhD
E-mail: nuuzteacher@mail.ru

JDPU professori, s.f.d F.Jo 'raqulov taqrizi asosida

THE MANIPULATIVE INFLUENCE OF MASS MEDIA ON POLITICAL CONSCIOUSNESS AND THE TRANSFORMATION OF POLITICAL CULTURE

Annotation

This article analyzes media content that affects the minds and hearts of citizens, introduces negative changes into the existing traditional system of public relations, values and lifestyle of the people and, ultimately, generates "mass culture", "subculture" and its elements in society.

Key words: Publicity, political consciousness, political culture, subculture, media content, transformation, manipulation, media.

МАНИПУЛЯТИВНОЕ ВОЗДЕЙСТВИЕ МАССОВОЙ ИНФОРМАЦИИ НА ПОЛИТИЧЕСКОЕ СОЗНАНИЕ И ТРАНСФОРМАЦИЮ ПОЛИТИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ

Аннотация

В данной статье анализируется медиаконтент, воздействующий на умы и сердца граждан, вносящий негативные изменения в существующую традиционную систему общественных отношений, ценностей и образа жизни народа и, в конечном счете, порождающий в обществе "массовую культуру", "субкультуру" и ее элементы.

Ключевые слова: Публичность, политическое сознание, политическая культура, субкультура, медиаконтент, трансформация, манипулирование, медиа.

OMMAVIY AXBOROTNING SIYOSIY ONG VA SIYOSIY MADANIYAT TRANSFORMATSIYALASHUVIGA MANIPULYATIV TA'SIRI

Annotatsiya

Mazkur maqolada fuqarolar ongi va qalbiga ta'sir etib, mavjud an'anaviy ijtimoiy munosabatlar tizimiga, qadriyatlarga va halqning turmush tarziga salbiy o'zgartirishlar kiritayotgan, pirovardida, jamiyat orasida "ommaviy madaniyat", "submadaniyat" va uning unsurlarini yuzaga keltirayotgan mediakontentlar tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: Ommaviy axborot, siyosiy ong, siyosiy madaniyat, submadaniyat, mediakontent, transformatsiya, manipulyatsiya, mediamakon.

Kirish. So'nggi yillarda mamlakatdagi ommaviy axborot vositalarining faoliyatida tom ma'nodagi ochiqlik, ya'ni, konstitutsiyada belgilab qo'yilgan senzura yo'l qo'yilmasligi normasi o'zining amaliy ifodasini topdi. Jumladan, radio, televidenie, internet saytlari va bosma nashrlarda jamiyatdagi real voqe'liklar, muammo va tanqidiy tahlillar to'g'ridan-to'g'ri qayd etildi, mazkur masalalar yuzasidan mas'ul bo'lgan mansabdor shaxslar va davlat tashkilotlarida jurnalistik surishtiruvlar o'tkazildi, mamlakatdagi barcha davlat va nodavlat organlarida jamiyat bilan aloqalarni yo'lga qo'yish maqsadida matbuot xizmatlari tashkil etildi va qaytadan isloh qilindi. Fan-texnika taraqqiyotida erishilgan yutuqlar, insonlar hayotida yuz berayotgan madaniy-ma'rifiy va mafkuraviy global o'zgarishlar o'z navbatida axborot makoniga ham yetarli darajadagi ta'sirini o'tkazdi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. Mavzuga oid adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, fuqarolar ongi va qalbiga ta'sir etib, mavjud an'anaviy ijtimoiy munosabatlar tizimiga, qadriyatlarga va halqning turmush tarziga salbiy o'zgartirishlar kiritayotgan, jamiyat orasida "ommaviy madaniyat", "submadaniyat" va uning unsurlarini yuzaga keltirayotgan mediakontentlar ko'payib bormoqda. Mavjud vaziyatning ilmiy tahlili fuqarolar siyosiy ongi va siyosiy tafakkurini oshirishga qaratilgan mediakontentlarni tayyorlash va tizimli ravishda uzatish kerakligini taqozo etmoqda. Shu bilan birga mediamakonda shaxs va jamiyatga qaratilgan g'oyaviy-mafkuraviy tahdidlarni bartaraf qilishga qaratilgan samarali mexanizmlarni amaliyotga joriy etish kerakligi to'g'risida ham fikrlar mavjud. Yuqoridagi mavjud vaziyat va holatlarni ilmiy-nazariy jihatdan tadqiq qilgan olimlardan D.Freelon, C.Wells. Yu.Xabermas, G.Lassuell, G.Melnik, D.Bell, A.Mo'minov, I.Ergashev, Sh.Qudratxo'ja, Sh.Paxrutdinov,

F.Mo'minov, B.Alimov, N.Jo'raev, Ya.Mamatova, A.Karimov, N.Qosimovlarning faoliyati alohida ahamiyatga ega.

Tadqiqot metodologiyasi. Mamlakatdagi axborot oqimi u yoki bu tarzda har bir fuqaro tomonidan qabul qilinib, tabiiy ravishda ular ongida tahlildan o'tadi. Buning natijasida, ular tafakkurida tegishli bilimlar tizimi shakllanadi. Davlat barqarorligi, amalga oshirilayotgan demokratik islohotlar samaradorligi va izchilligi, eng avvalo fuqarolar qo'llab-quvvatloviga bog'liq. Fuqarolarning olib borilayotgan davlat siyosatiga hayrixoxligi, uni qo'llab-quvvatlashi va befarq qolmasligining asosiy shartlari sifatida ularning siyosiy ongi, tafakkuri va madaniyati darajasini keltirib o'tishimiz mumkin. Jumladan, bu borada OAVning eng ommabop va jamiyatning barcha qatlamlari uchun qulay bo'lgan, o'z navbatida audio va vizual xotira elementlarini o'z ichiga oluvchi vositasi – bu televidenie. Aynan, O'zbekiston sharoiti uchun ham televidenie vositasi fuqarolar axborot ta'minotida alohida ahamiyat kasb etadi. Buning asosiy sabablari sifatida quyidagi xronologik ketma-ketlikdan iborat bo'lgan omillarni sanab o'tish mumkin: mustaqil O'zbekiston tarixida davlat va jamiyat qurilishi, ilk mustaqil davlatchilik tushunchalari, milliy g'oya va mafkura targ'iboti, siyosiy jarayonlarning borishi, rasmiy hamda norasmiy harakterga ega bo'lgan fikr-muloxazalar, jamiyat hayotining barcha muhim jabhalariga oid bo'lgan siyosiy axborotlar asosan televidenie orqali uzatilgan; televideniening siyosiy kontekstdagi axborot olishning eng ommabop va madaniylashgan usuli bo'lganligi; televideniening fuqarolar siyosiy ongi va tafakkuri shakllanishidagi hayotiy manbaga aylanib ulgurgani; tashqi muhitdan axborotlarni qabul qilishning audio va vizual afzalliklari, moddiy sarf-harajatsiz ma'lumot olish manbai; mamlakatdagi siyosiy muhitning shakllanishi va undagi fuqarolar

manfaatida televidenie ma'lumotlaridan xabardorlikning ustuvor afzalliklarga olib borishi sharoiti.

Aytish mumkinki, mavjud vaziyatning ilmiy tahlili fuqarolar siyosiy ongi va siyosiy tafakkurini oshirishga qaratilgan mediakontentlarni tayyorlash va tizimli ravishda uzatish kerakligini taqozo etmoqda. Shu bilan birga mediamakonda shaxs va jamiyatga qaratilgan g'oyaviy-mafkuraviy tahdidlarni bartaraf qilishga qaratilgan samarali mexanizmi amaliyotga joriy etish kerakligi hususida ilmiy fikr va mulohazalar bayon etildi.

Tahil va natijalar. Qayd etish kerakki, hozirgi kunda O'zbekiston milliy teleradiokompaniyasi tizimida jami 15 ta markaziy va 13 ta xududiy telekanal faoliyat yuritadi. Mamlakatdagi xususiy telekanallar evolyusiyasi shartli ravishda 3 ta davrga bo'linib, unga ko'ra, birinchisi O'zbekistonda xususiy telekanallarning yuzaga kelishi davri (1990-1997 yillar), ikkinchisi xususiy telekanallarning poytaxtda rivojlanishi va viloyatlardagi inqiroz davri (1997-2010) va uchinchisi xususiy telekanallarning tiklanish va taraqqiyot davri (2010 yildan hozirgi vaqtga qadar) sifatida qayd etiladi. Jumladan, xususiy telekanallar evolyusiyasining dastlabki davri 1990-1997 yillarga to'g'ri kelib, bu vaqtda ilk nodavlat telekanal sifatida Samarqand shahrida o'z faoliyatini boshlagan STV (STV) qayd etilgan. Shuningdek, yana bir nodavlat telekanal sifatida Toshkent viloyati Chirchiq shahrida "Chirchiq TV" telekanali ish boshlagan. Xususiy telekanallarning Toshkent shahridagi rivojlanishi va viloyatlardagi inqiroz davri 1997-2010 yillarni o'z ichiga olib, bu davrda, poytaxtda faoliyat olib borgan dastlabki xususiy telekanal – bu "30-kanal" bo'lgan. Kanal dasturlari 1997 yilning yozidan boshlab efirga uzatilgan. 2008 yildan boshlab esa poytaxtda yana bir xususiy telekanal "SoftS" o'z efirlarini boshlagan. Ayni shu davrda, viloyatlarda faoliyat boshlagan "Bekobod oynai jahoni", "Ark", "Shofirkon", "Vobkent" singari telekanallar moliyaviy va texnik sabablarga ko'ra o'z faoliyatini to'xtatgan. Jumladan, bugungi kun holatiga butun respublika bo'ylab translyatsiya qilinuvchi 12 ta va hududlar bo'ylab translyatsiya qilinuvchi 13 ta milliy xususiy telekanal mavjud. E'tiborli jihati shundaki, so'nggi yillarda O'zbekiston OAV makonida xususiy telekanallar reytingi davlat telekanallarini nisbatan yuqori o'rinlarni qayd etmoqda. Xususan, iste'molchilar ijtimoiy fikrini aniqlash maqsadida o'tkazilgan so'rovda, "Aytinchi, Siz ko'proq davlat telekanallarini ko'rasizmi yoki xususiy telekanallarnimi?" savoliga respondentlarning 81,7% i xususiy va 18,3% i davlat telekanallarini ko'raman deb javob bergan. Shuningdek, "Aytinchi, Siz asosan qaysi davlat telekanallarini ko'proq ko'rasiz?" degan savolga respondentlarning 25,9% i "O'zbekiston 24", 21,3% i "Yoshlar", 19,1% i "Sport", 17,4% i "Madaniyat va ma'rifat", 15,9% i "Kinoteatr" va 6,4% i boshqa telekanallarni deb javob berishgan. Shu bilan birga, "Aytinchi, Siz asosan qaysi xususiy telekanallarni ko'proq ko'rasiz?" degan savolga respondentlarning 31,8% i "Zo'r TV", 24,4% i "Sevimli TV", 20,6% i "Milliy TV", 15,2% i "MY5", 6,8% i "Uzreport TV" va 1,2% i boshqa xususiy telekanallar degan javoblarni belgilashgan. Xususan tadqiqotimiz doirasida, bir qator ommabop xususiy telekanallarning efir dasturlari kontent tahlilini o'tkazgan holda fuqarolar siyosiy savodxonligi, ongi, tafakkuri va madaniyatini bevosita oshirishga xizmat qilayotgan ko'rsatuvlari to'g'risidagi ma'lumotlarni o'rganib chiqamiz. "Zo'r TV" telekanali. Mazkur telekanalning fuqarolar axborot ta'minotini amalga oshirish yo'nalishida efir dasturlariga qo'yib borayotgan yangiliklar, xabarlar, tahlilnomalar va boshqa axborot dasturlarining bir haftalik miqdori 415 minutdan iborat bo'lib, umumiy efir vaqtining 4.1%ini tashkil etadi. Shuningdek, telekanalning ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy, ma'naviy tok-shoularining haftalik umumiy vaqti 30 minutdan iborat bo'lib, umumiy efir vaqtining 0.3%ini tashkil etadi. Bundan tashqari, telekanalning intellektual va ilmiy-ma'rifiy ko'rsatuvlarining haftalik umumiy vaqti 45 minutdan iborat bo'lib, umumiy efir vaqtining 0.4%ini tashkil etadi. "MY5" telekanali. Ushbu telekanalning fuqarolar axborot ta'minotini amalga oshirish yo'nalishida efir dasturlariga qo'yib borayotgan yangiliklar, xabarlar, tahlilnomalar va boshqa axborot dasturlarining bir haftalik miqdori 585 minutdan iborat bo'lib, umumiy efir vaqtining 5.8%ini tashkil etadi. Shuningdek, telekanalning ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy, ma'naviy tok-shoularining haftalik umumiy vaqti 145 minutdan iborat bo'lib,

umumiy efir vaqtining 1.4%ini tashkil etadi. "Milliy TV" telekanali. Mazkur telekanalning fuqarolar axborot ta'minotini amalga oshirish yo'nalishida efir dasturlariga qo'yib borayotgan yangiliklar, xabarlar, tahlilnomalar va boshqa axborot dasturlarining bir haftalik miqdori 120 minutdan iborat bo'lib, umumiy efir vaqtining 1.6%ini tashkil etadi. Shuningdek, telekanalning ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy, ma'naviy tok-shoularining haftalik umumiy vaqti 25 minutdan iborat bo'lib, umumiy efir vaqtining 0.3%ini tashkil etadi. Bundan tashqari, telekanalning intellektual va ilmiy-ma'rifiy ko'rsatuvlarining haftalik umumiy vaqti 85 minutdan iborat bo'lib, umumiy efir vaqtining 1%ini tashkil etadi. "Sevimli TV" telekanali. Ushbu telekanalning fuqarolar axborot ta'minotini amalga oshirish yo'nalishida efir dasturlariga qo'yib borayotgan yangiliklar, xabarlar, tahlilnomalar va boshqa axborot dasturlarining bir haftalik miqdori 525 minutdan iborat bo'lib, umumiy efir vaqtining 5.2%ini tashkil etadi. Shuningdek, telekanalning ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy, ma'naviy tok-shoularining haftalik umumiy vaqti 225 minutdan iborat bo'lib, umumiy efir vaqtining 2.2%ini tashkil etadi. E'tibor qaratadigan bo'lsa, eng avvalo har bir xususiy telekanalning efirida fuqarolarni mamlakatda amalga oshirilayotgan islohotlar, ijtimoiy-siyosiy jarayonlar, axolini qiynayotgan muammolar va ularning ehtimoliy yechimlari, shuningdek, tashqi dunyoda yuz berayotgan yangiliklar, sport va boshqa maishiy xarakterdagi ma'lumotlardan iborat bo'lgan informatsion ko'rsatuvlari mavjud. O'z navbatida ushbu ko'rsatuvlarni ko'rish orqali fuqarolarda birlamchi nazariy bilimlar, tasavvur, qarashlar shakllanadi. Fuqarolar siyosiy tafakkuri va madaniyatini shakllantirishda ayni mana shu formatdagi ko'rsatuvlarning o'rni beqiyosdir. Shu bilan birga, xususiy telekanalning bu yo'nalishdagi ko'rsatuvlarini baxolashda, nafaqat vaqt ko'rsatkichlari bo'yicha, balki ushbu ko'rsatuvlarning xalqchilligi, kreativligi, jurnalistik mahorat va bu orqali keng auditoriyani jalb eta olganligini ifodalovchi sifat ko'rsatkichlari ham bor. Jumladan, respondentlar bilan o'tkazilgan so'rov davomida, "Siz asosan qaysi ko'rsatuvlar orqali yangiliklarni tomosha qilasiz?" savoliga, ishtirokchilarning 42,6% i "Millar" informatsion-shou dasturini ("Milliy TV") belgilagan bo'lsa, 32,4% i "Zamon" informatsion dasturini ("Sevimli TV") hamda 21,9% i "Markaziy studiya" informatsion dasturini ("MY5") va qolgan 3,1% i boshqa ko'rsatuvlarni belgilashgan. Tabiiy ravishda xususiy telekanallar o'rtasida, qolaversa, rasmiy telekanallar va boshqa axborot manbaalari o'rtasida ham auditoriya uchun raqobat muhiti shakllangan. Bunda har bir telekanal tomoshabinlar e'tiborini tortish maqsadida, ko'tarib chiqilayotgan mavzularning dolzarbligiga, fuqarolar manfaatlariga dahldorligiga, shuningdek, masalani imkon qadar real darajada aks ettirishga, siyosiy jarayonlarni hamma uchun tushunarli bo'lgan tilda namoyish qilishga va jurnalistik mahoratga alohida e'tibor qaratmoqda.

Bundan tashqari, mamlakatdagi xususiy telekanallar faoliyatining yana bir ustuvor jihatlaridan biri sifatida ularning zamonaviy axborot texnologiyalari sharoitida "internetlashuvi" (axborotlashuvi) tendensiyasini ko'rsatib o'tish o'rinli bo'ladi. Sababi, telekanallar an'anaviy efiri bilan birga, ularga parallel ravishda rasmiy saytlarda, ijtimoiy tarmoqlardagi "Telegram" messengerida, "YouTube" videoxostingida, "Facebook" va "Instagram" tarmoqlarida yaratilgan kanallarda ham to'liq yoki qisman ko'rsatuvlar, dasturlar va boshqa kontentlar to'g'ridan-to'g'ri hamda yozib olingan holda qo'yib boriladi. Kundalik faoliyati o'laroq jamiyatning turli qatlamlari vakillari bevosita televizor ko'ra olmasligi mumkin, ammo, doimiy ravishda ijtimoiy tarmoq foydalanuvchisi sifatida yangiliklardan xabar bo'lib turishadi. Masalan, quyidagi jadval orqali eng ommabop xususiy telekanallarning va bitta rasmiy telekanalning ijtimoiy tarmoqlardagi platformalari haqida ma'lumot olish mumkin. Ma'lum bo'lishicha, O'zbekiston televidenie axborot makonidagi xususiy telekanallar o'z faoliyatiga ko'ra eng ommabop rasmiy telekanalndan ham oldindan bormoqda. Buni, aynan fuqarolarning bevosita ob'ektiv tanlovi belgilab bermoqda. Mazkur faktning o'zi xususiy telekanallar orqali fuqarolarga nisbatan nechog'li katta xajmdagi targ'ibot-tashviqot ishlarini amalga oshirish imkoniyati mavjud ekanligini ko'rsatmoqda. Yuqorida televideniening, xususan, nodavlat telekanallarning fuqarolar siyosiy ongiga,

madaniyatiga va tafakkuriga bevosita hamda bilvosita ta'siri, uning namoyon bo'lish shakllari hamda o'ziga xos xususiyatlari tahlilini amalga oshirdik. Olib borilgan tahlillar shuni ko'rsatdiki, hozirgi axborot makoni sub'ektlari oshib borayotgan davrda, televidenie davlat va jamiyatni o'zaro bog'lab turuvchi vosita maqomidan axborot tarqatuvchi an'anaviy manbaga aylanib qoldi. Shuningdek, davlat telekanallari auditoriyasi kundan kunga kamayib bormoqda.

O'z navbatida, xususiy telekanallar zamonaviy axborot texnologiyalari yutuqlarini inobatga olib, axborot tarqatishning ommabop mexanizmlari bilan, xususan, internet va ijtimoiy tarmoqlar bilan o'zaro hamkorlikda ish olib borib o'zining mo'tadil auditoriyasini shakllantira olgan. Shu o'rinda, xususiy TVning axoli siyosiy ongini, madaniyati va tafakurini oshirishga qaratilgan ko'rsatuvlari soni, miqdori va sifati qoniqarli darajada emas. Shuningdek, bu yo'nalishda xususiy telekanallarning uzoq muddatga mo'ljallangan rivojlanish strategiyasi ham yo'q. Ta'kidlash joizki, olib borilgan tahlillar, xususiy telekanallar efir vaqti va ko'rsatuv mazmunining mamlakatdagi siyosiy muhitga, jarayonlarga bog'liq ravishda takomillashib (transformatsiya) borayotganini ko'rsatmoqda. Xususiy telekanallardagi axborot va so'z erkinligi, ko'rsatuvlarning asosiy mavzusi sifatida jamiyat hayoti, fuqarolarning turmush tarzi bilan bog'liq masalalar tanlab olinishi, jonli efrilar sonining ko'pligi, ijtimoiy tarmoqlar bilan samarali integratsiya yo'lga qo'yilgani, ko'cha reportajlari va interv'yularining o'tkazilishi, dasturlarda jamiyat uchun qiziqarli kreativ yondashuv asosida hamda turli rakurslarda ish olib borilishi bilan respublika katta auditoriyasini shakllantira olgani uni davlat telekanallaridan ustun bo'lishini ta'minlamoqda. Shu o'rinda, auditoriyaning katta qismini bolalar, yoshlar, ayollar va ishsiz qatlam tashkil etishi ham xususiy telekanallar reytingini belgilab berishda muhim rol o'ynagan. Buning natijasida, birinchidan, O'zbekiston axborot makonida raqobat muhiti shakllandi, ikkinchidan, fuqarolar tafakkur tarzida, ularning xayotiy jarayonlarga bo'lgan yondashuvlarida, mavjud muammolarga bo'lgan munosabati, taklif va tanqidlarida o'ziga xos kardinal o'zgarishlar kuzatildi.

Xulosa va takliflar. Ho'sh, televidenie faoliyatida fuqarolar siyosiy madaniyatini oshirish masalasi nechog'li muhim? Albatta, fuqarolarning siyosiy bilim va tafakkuri, madaniyati yuqori bo'lsa, davlat ijro apparati o'z oldiga qo'yan vazifalarni, o'z navbatida tinchlik va barqarorlik kabi strategik maqsadlarni yuzaga chiqara oladi. Bunda televidenie targ'ibot-tashviqot vositasi sifatida bevosita fuqarolar ongi va shu'riga yo'naltiriladi, ularga ta'sir etish, mavjud fikrini siyosiy elita olib borayotgan ustuvor yo'nalishlarga moslashtirish choralari ko'riladi.

Bunga xamohang tarzda, televidenie orqali asosan davlat rahbari va strategik miqyosdagi ijtimoiy-siyosiy jarayonlarga oid bir qolipdagi axborot-tahliliy ko'rsatuvlar namoyish etib kelingan. Bu esa tabiiy ravishda fuqarolarning siyosiy jarayonlarga nisbatan qiziqishi darajasini tushirib yuborgan. Fuqarolar siyosiy madaniyatida ham salbiy tendensiya kuzatilgan.

Ayni holat fuqarolar orasida nodavlat xarakterdagi manbalarga, shu o'rinda nodavlat telekanallarga bo'lgan ehtiyojini

oshirishga xizmat qilgan. Dastavval, O'zbekiston Respublikasida tashkil etilgan ilk nodavlat telekanallar orqali demokratik jamiyatlarga xos bo'lgan andozadagi faoliyat olib borishga urinishlar bo'lgan. Biroq, davlatning axborot siyosati vektoridan chetga chiqilmagan holda siyosiy masalalarda xushyorlik saqlanib qolingan. Xususiy telekanal faoliyatini jadallashtirish maqsadida, asosan ko'ngilochar dasturlar, sport musobaqalari translyatsiyasi, xujjatli va badiiy film hamda seriallar, musiqa, multfilm va boshqa ko'rsatuvlardan iborat kontentlar shakllantirilgan.

Qayd etish joizki, fuqarolarning jamiyatda mavjud bo'lgan ijtimoiy-siyosiy muammolar, ularni yuzaga keltirayotgan omillar, shart-sharoitlar, bartaraf etish yuzasidan taklif-mulohazalar, shuningdek, siyosiy elita faoliyati, davlatning qonun chiqaruvchi, ijro etuvchi va sud hokimiyati yuzasidan tahliliy mushohadalarini amalga oshirishga xizmat qiluvchi rasmiy OAVning mavjud emasligi fonida turli xil nodavlat tele va radiokanallar, internet saytlari uchun qulay imkoniyat yuzaga kelgan. Zamonaviy bosqichda esa OAVning davlat muhim milliy manfaatlarini ta'minlash, xavfsizlik, tinchlik va barqarorlikka erishishdagi roli quyidagi omillar bilan belgilanmoqda: davlatning ichki va tashqi islohotlari, uning mazmun-mohiyati, ahamiyati va amalga oshirilayotgan ishlar dolzarbligini fuqarolar tomonidan ob'ektiv ravishda anglab yetishi uchun rasmiy ma'lumotlar bilan ta'minlashga bo'lgan ehtiyoj; zamonaviy gibril urushlar sharoitida tashqi axborot tahdidlariga (dezinformatsiya) qarshi kurashish zaruriyatining ortib borayotganligi; davlatning muhim milliy manfaatlarini ta'minlash borasida, umummilliy safarbarlik, jipslashuvga erishish, bu yo'nalishda faol fuqarolik yondashuvidan kelib chiqib, tashqariga yo'naltirilgan axborot tashviqotlarini amalga oshirishga bo'lgan zaruriyat.

Mazkur omillarga tayangan ikkinchi hokimiyat siyosiy elitasi, asosiy e'tiborni norasmiy axborot sektoriga qaratgan holda bir nechta fundamental islohotlarni o'tkazdi. Jumladan, xususiy telekanallar faoliyatida OAVning konstitutsion erkinligini ta'minladi, ularning tom ma'nodagi so'z erkinligini amalga oshirishiga ishonch bildirdi. Shuningdek, uzoq yillar davomida O'zbekistonda ro'yhatdan o'tmagan, akkreditatsiyalanmagan axborot manbaalariga o'z faoliyatlarini yuritishi uchun ruxsat berdi. Buning natijasida, yuqorida ta'kidlanganidek, rasmiy va norasmiy sektor o'rtasida raqobat muhiti shakllandi, jamoatchilik nazorati yuzaga keldi, jurnalistik so'rovlar amalga oshirildi. Bir so'z bilan aytganda davlat hokimiyatining fuqarolar va jamiyat oldida xisobdorlik majburiyati amaliy jihatdan mustahkamlandi.

O'z o'rnida, fuqarolarning siyosiy tafakkuri, madaniyati va ongida keskin o'zgarishlar kuzatildi. Ya'ni, ular efridan joy olgan axborot-tahliliy, siyosiy va xujjatli ko'rsatuvlar siyosiy madaniyati shakllanayotgan o'zbek jamiyati uchun o'tish davrida qulay axborot makoni vazifasini bajardi.

Aytish mumkinki, mavjud vaziyatning ilmiy tahlili fuqarolar siyosiy ongi va siyosiy tafakkurini oshirishga qaratilgan mediakontentlarni tayyorlash va tizimli ravishda uzatish kerakligini taqozo etmoqda. Shu bilan birga mediamakonda shaxs va jamiyatga qaratilgan g'oyaviy-mafkuraviy tahdidlarni bartaraf qilishga qaratilgan samarali mexanizmni amaliyotga joriy etish kerak.

ADABIYOTLAR

1. Лассуэлл Г. Политика: кто достигает чего, когда и как?. - Москва : Институт научной информации по общественным наукам РАН, 2024.
2. Хабермас Ю. Теория коммуникативной деятельности. Том первый. Рациональность действия и социальная рационализация. Том второй. К критике функционалистского разума / — М.: Весь Мир, 2022.- 880 с.
3. Володенков С.В. Интернет-коммуникации в глобальном пространстве современного политического управления: навстречу цифровому обществу издательство. Проспект (М.), 2021, 416 с.